ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JEAN MISCHO
της 8ης Μαρτίου 1990 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Η εταιρία Deutsche Fernsprecher GmbH αμφισβητεί ενώπιον των αρμοδίων γερμανικών δικαστηρίων το κύρος της εκ των υστέρων εισπράξως εισαγωγικών δασμών ύψους 27 114,70 γερμανικών μάρκων (DM) επί εξαρτημάτων τηλεφωνικών εγκαταστάσεων που αποτέλεσαν αντικείμενο τελειοποιήσεως προς επανεισαγωγή.

2. Το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1697/79 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουλίου 1979, περί της « εκ των υστέρων » εισπράξεως εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που δεν κατέστησαν απαιτητοί από τον φορολογούμενο, για εμπορεύματα που διασαφήστηκαν σε τελωνειακό καθεστώς συνεπαγόμενο την υποχρέωση καταβολής τέτοιων δασμών (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/007, σ. 254) ορίζει ότι

« οι αρμόδιες αρχές δύνανται να μην προβαίνουν σε ενέργειες εισπράξεως εκ των υστέρων ποσού εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που δεν καταβλήθηκε συνεπεία λάθους αυτών των ιδίων των αρμόδιων αρχών που λογικά δεν ηδύνατο να ανακαλυφθεί από τον φορολογούμενο ο οποίος, από μέρους του, ενήργησε καλοπίστως και τήρησε όλες τις διατάξεις που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία, όσον αφορά την κατάθεση τελωνειακής διασαφήσεως ».

3. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1573/80 της Επιτροπής, της 20ής Ιουνίου 1980, περί καθορισμού των διατάξεων εφαρμογής του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 1697/79 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/020, σ. 243) περιλαμβάνει συγκεκριμένα τις ακόλουθες δύο διατάξεις:

« *Άρθρο 2*

Οσάκις η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους στο οποίο διεπράχθη το σφάλμα, που οδήγησε στην είσπραξη ανεπαρκούς ποσού, *είναι σε θέση να διασφαλίσει* με τα ίδια της μέσα *ότι* όλες οι *προϋποθέσεις* που προβλέπονται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού βάσεως πληρούνται, η αρχή αυτή αποφασίζει μόνη της να *μην* προβεί στην είσπραξη εκ των υστέρων των μη εισπραχθέντων δασμών, *εφόσον το ποσό των εν λόγω δασμών είναι κατώτερο των 2 000 ECU*[1].

Άρθρο 4

Οσάκις η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους όπου έλαβε χώρα το σφάλμα, δεν είναι σε θέση να διασφαλίσει με τα ίδια της μέσα ότι όλες οι καθοριζόμενες στο άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού βάσεως προϋποθέσεις πληρούνται, *ή οσάκις το ποσό των εν λόγω δασμών είναι ίσο ή ανώτερο των 2 000 ECU*, απευθύνεται στην Επιτροπή με αίτηση αποφάσεως που περιέχει όλα τα αναγκαία στοιχεία εκτιμήσεως. »

4. Το Bundesfinanzhof, λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις αυτές, υπέβαλε στο Δικαστήριο

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

1 — Η υπογράμμιση δική μου σε όλο το κείμενο των προτάσεων.

δύο προδικαστικά ερωτήματα που θα εξετάσω διαδοχικώς.

I — Επί του πρώτου ερωτήματος

5. Το πρώτο ερώτημα έχει ως εξής:

« Έχει το ισχύον κοινοτικό δίκαιο, ιδίως το άρθρο 4, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1573/80 της Επιτροπής, της 20ής Ιουνίου 1980, την έννοια ότι κατά την εκ των υστέρων είσπραξη δασμών ύψους 2 000 ECU ή μεγαλυτέρου ύψους δεν χρειάζεται αίτηση προς την Επιτροπή για έκδοση αποφάσεώς της περί μη πραγματοποιήσεως της εκ των υστέρων εισπράξεως, σε περίπτωση που η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους, στο οποίο έχει εμφιλοχωρήσει η πλάνη συνιστώσα την αιτία της μη εισπράξεως των εν λόγω δασμών, φρονεί ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1697/79 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουλίου 1979; »

6. Λόγω της διατυπώσεως των εν λόγω κειμένων, η πρώτη μου αντίδραση ήταν να προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει αρνητική απάντηση στο ερώτημα αυτό και να αποφανθεί ότι, ακόμη και στην περίπτωση αυτή, η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους πρέπει να υποβάλει αίτηση στην Επιτροπή.

7. Πράγματι, το άρθρο 4, δίνει σαφώς την εντύπωση ότι αντιπαραθέτει δύο περιπτώσεις, δηλαδή, αφενός, την περίπτωση κατά την οποία η αρμόδια αρχή δεν είναι σε θέση να διασφαλίσει ότι πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγραφος 2, του βασικού κανονισμού και, αφετέρου, την περίπτωση κατά την οποία το εν λόγω ποσό υπερβαίνει τις 2 000 ECU, ασχέτως του ποια είναι, εξάλλου, η άποψη της αρχής όσον αφορά τις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 5, παράγραφος 2.

8. Η εντύπωση αυτή ενισχύεται από τη διατύπωση της τρίτης αιτιολογικής σκέψεως του κανονισμού της Επιτροπής, κατά την οποία:

« Εκτιμώντας ότι, όταν οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών δεν είναι σε θέση να διασφαλισθούν με τα ίδια τους μέσα, ότι η προκειμένη περίπτωση πληροί στο σύνολο τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 1697/79 και, *σ' όλες τις περιπτώσεις* όταν το ποσό των δασμών που δεν έχουν εισπραχθεί είναι ίσο ή ανώτερο των 2 000 ECU, πρέπει να εξαρτάται *κάθε λήψη θέσεως* αυτών των αρμοδίων αρχών από απόφαση της Επιτροπής, που αποφασίζει μετά από διαβούλευση ομάδος εμπειρογνωμόνων, αποτελουμένης από εκπροσώπους όλων των κρατών μελών. »

9. Βέβαια το γερμανικό κείμενο αυτής της αιτιολογικής σκέψεως διακρίνεται από το κείμενο στις άλλες γλώσσες, διότι το δεύτερο τμήμα δεν εισάγεται με την έκφραση « und *in allen Fällen*, wenn der Betrag ... 2 000 ECU oder mehr beträgt », που θα αντιστοιχούσε καλύτερα στις εκφράσεις που χρησιμοποιούνται στις άλλες γλώσσες, δηλαδή « og under alle omstændigheder hvis », « and in any event where », « et, dans tous les cas, lorsque », « e in tutti casi qualora », « en, in elk geval, wanneer » [2].

10. Η αντίθεση όμως που μπορεί να διαπιστωθεί και στο γερμανικό κείμενο μεταξύ του πρώτου τμήματος του κειμένου και του δευτέρου τμήματος και η χρησιμοποίηση της εκφράσεως « να εξαρτάται κάθε λήψη θέσεως αυτών των αρμοδίων αρχών από απόφαση της Επιτροπής » δεν αποτελούν ένδειξη ότι η υποχρέωση υποβολής αιτήσεως για απόφαση της Επιτροπής υφίσταται κάθε φορά που το εν λόγω ποσό υπερβαίνει τις 2 000 ECU; Αν ο

2 — Εσκεμμένα περιορίστηκα να συγκρίνω τις επίσημες γλώσσες της Κοινότητας κατά τον χρόνο εκδόσεως του κανονισμού.

νομοθέτης ήθελε, με το δεύτερο τμήμα της φράσεως, να αναφερθεί μόνο στην περίπτωση που οι αρμόδιες αρχές είναι, αντίθετα, σε θέση να επιβεβαιώσουν με ίδια μέσα ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγραφος 2, θα μπορούσε, αντί για την έκφραση « και σ' όλες τις περιπτώσεις », να χρησιμοποιήσει την έκφραση « και όταν είναι σε θέση, αλλά το ποσό είναι ίσο ή ανώτερο των 2 000 ECU ».

11. Η Επιτροπή, η οποία υποστηρίζει την άποψη ότι δεν πρέπει να της υποβάλλεται αίτηση περί λήψεως αποφάσεως όταν η αρμόδια αρχή είναι πεπεισμένη ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγραφος 2, και ότι αυτή είναι η πρακτική των εθνικών τελωνειακών αρχών, παραδέχεται εξάλλου στις γραπτές παρατηρήσεις της (σ. 5 του γαλλικού κειμένου) ότι

« το κείμενο του κανονισμού 1573/80 δεν επιβάλλει αναγκαστικά »

την ερμηνεία που υποστηρίζει η ίδια. Η Επιτροπή προσθέτει:

« Έτσι η τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού φαίνεται μάλλον αντίθετη προς την γενικώς ισχύουσα πρακτική. »

12. Αντίθετος προς την πρακτική αυτή είναι επίσης ο τρόπος με τον οποίο περιγράφεται το περιεχόμενο του κανονισμού 1573/80 στην πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΟΚ) 2380/89[3], της 2ας Αυγούστου 1989, που αντικατέστησε τον κανονισμό 1573/80. Η αιτιολογική αυτή σκέψη έχει ως εξής:

« Εκτιμώντας ότι ο κανονισμός 1573/80 της Επιτροπής, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό 946/83, καθορίζει τις διατάξεις εφαρμογής του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1697/79· ότι αυτές οι διατάξεις εφαρμογής συνίστανται κυρίως σε διαδικαστικούς κανόνες που προσδιορίζουν τις περιπτώσεις στις οποίες οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών μπορούν να αποφασίζουν οι ίδιες *αν πρέπει ή όχι* να προβούν σε εκ των υστέρων είσπραξη, και τις περιπτώσεις στις οποίες η απόφαση αυτή πρέπει να ληφθεί από την Επιτροπή· *ότι απαιτείται πάντοτε απόφαση της Επιτροπής όταν το ποσό των εν λόγω δασμών είναι ίσο ή μεγαλύτερο από 2 000 ECU.* »

13. Το τελευταίο τμήμα αυτής της αιτιολογικής σκέψεως δίνει επίσης την εντύπωση ότι, όταν εκδόθηκε ο παλαιός κανονισμός τον οποίον αφορά η παρούσα υπόθεση, η Επιτροπή μεριμνούσε για την εναρμόνιση των πρακτικών των κρατών μελών κάθε φορά που το ποσό των εν λόγω δασμών ήταν αρκετά σημαντικό.

14. Εντούτοις σημαντικά είναι και τα επιχειρήματα που μπορούν να υποστηριχθούν υπέρ της απόψεως της Επιτροπής, την οποία υποστήριξε, τουλάχιστον στην επ' ακροατηρίου συζήτηση, και η ισπανική κυβέρνηση.

15. Καταρχάς, από το άρθρο 2, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του βασικού κανονισμού (του προαναφερθέντος κανονισμού 1697/79 του Συμβουλίου) προκύπτει ότι:

« Όταν οι αρμόδιες αρχές διαπιστώνουν ότι το σύνολο ή μέρος του ποσού των εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που οφείλεται νομίμως για εμπόρευμα που διασαφηνίσθηκε σε τελω-

3 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 2380/89 της Επιτροπής, της 2ας Αυγούστου 1989, περί καθορισμού των διατάξεων εφαρμογής του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1697/79 του Συμβουλίου, περί της εκ των υστέρων εισπράξεως εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που δεν κατέστησαν απαιτητοί από τον φορολογούμενο, για εμπορεύματα που διασαφήθηκαν σε τελωνειακό καθεστώς συνεπαγόμενο την υποχρέωση καταβολής τέτοιων δασμών (ΕΕ L 225 της 3.8.1989, σ. 30).

νειακό καθεστώς που συνεπάγεται την υποχρέωση καταβολής τέτοιων δασμών δεν κατέστη απαιτητό σε βάρος του φορολογουμένου, προβαίνουν στην είσπραξη των δασμών που δεν κατεβλήθησαν. »

16. Με την απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1989, Επιτροπή κατά Ελλάδος (68/88, Συλλογή 1989, σ. 2965), το Δικαστήριο υπενθύμισε και πάλι ότι η εκ των υστέρων είσπραξη δασμών αποτελεί υποχρέωση των κρατών μελών.

17. Ο κανονισμός 1573/80 της Επιτροπής έχει, από την πλευρά του, ως αποκλειστικό αντικείμενο τον καθορισμό των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 5, παράγραφος 2, του βασικού κανονισμού, δηλαδή της διατάξεως που επιτρέπει, σε ορισμένες περιπτώσεις, τη μη πραγματοποίηση της εισπράξεως. (Στις δύο πρώτες αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού αυτού συναντάται τρεις φορές η έκφραση « να μη προβαίνουν στην είσπραξη ».)

18. Είναι επομένως δυνατό να υποστηριχθεί ότι το άρθρο 4 του κανονισμού της Επιτροπής και η αντίστοιχη αιτιολογική σκέψη ουδαμώς αφορούν την περίπτωση κατά την οποία οι εθνικές αρχές είναι πεπεισμένες ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγραφος 2, και ότι στις περιπτώσεις αυτές δεν μπορεί καν να τεθεί θέμα υποβολής αιτήσεως περί λήψεως αποφάσεως της Επιτροπής, ασχέτως του ποιο είναι το εν λόγω ποσό.

19. Υπό το πρίσμα αυτό, η έκφραση « σ' όλες τις περιπτώσεις », που χρησιμοποιείται στην τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1573/80 (εκτός από το γερμανικό κείμενο), δεν έχει ως σκοπό να επεκτείνει την εφαρμογή του άρθρου 4 στην περίπτωση που η αρμόδια αρχή θεωρεί ότι πρέπει να προβεί σε είσπραξη, αλλά υποδηλώνει μόνον ότι, όταν υπάρχουν σοβαρά επιχειρήματα υπέρ της μη εισπράξεως ποσού μεγαλυτέρου των 2 000 ECU, η υποβολή αιτήσεως περί λήψεως αποφάσεως της Επιτροπής είναι υποχρεωτική σε κάθε περίπτωση, δηλαδή ακόμη και όταν η εθνική αρχή δεν αμφιβάλλει ότι πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις της μη εισπράξεως.

20. Αυτό είναι χωρίς αμφιβολία το καθεστώς που θέσπισε ο κανονισμός 2380/89 που αντικατέστησε τον κανονισμό 1573/80. Το άρθρο 2β του κανονισμού αυτού είναι, κατ' ουσίαν, πανομοιότυπο με το παλαιό άρθρο 2 εφόσον επιτρέπει στην αρμόδια αρχή να μην υποβάλει αίτηση στην Επιτροπή περί λήψεως αποφάσεως όταν κρίνει ότι πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγραφος 2, του βασικού κανονισμού, εφόσον το εν λόγω ποσό είναι κατώτερο των 2 000 ECU. Το νέο άρθρο 4 έχει ως εξής:

« Με εξαίρεση τις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 2, όταν η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους όπου έχει γίνει το λάθος, *είτε κρίνει ότι πληρούνται οι όροι του άρθρου 5, παράγραφος 2, του βασικού κανονισμού* είτε αμφιβάλλει ως προς την ακριβή σημασία των κριτηρίων της εν λόγω διάταξης έναντι της συγκεκριμένης περιπτώσεως, η εν λόγω αρχή διαβιβάζει την περίπτωση στην Επιτροπή... »

21. Μπορεί βέβαια να υποστηριχθεί ότι οσάκις ένα νέο κείμενο, συνταγμένο διαφορετικά, αντικαθιστά προηγούμενο κείμενο που ρύθμιζε ακριβώς το ίδιο ζήτημα, πρέπει, βάσει συλλογισμού εξ αντιδιαστολής, συνάγεται το συμπέρασμα ότι, αν τροποποιήθηκε το κείμενο, αυτό έγινε για να εκφραστεί μια άλλη ιδέα.

22. Στην παρούσα περίπτωση είναι όμως, νομίζω, δυνατόν να γίνει δεκτό το επιχείρημα ότι το νέο κείμενο του άρθρου 4 αποσκοπεί συγκεκριμένα στην άρση του διφορούμενου χαρακτήρα του παλαιού κειμένου.

23. Η Επιτροπή επισημαίνει, πράγματι, ότι η πρακτική των γερμανικών τελωνειακών αρχών να μη ζητούν τη λήψη αποφάσεως της Επιτροπής όταν είναι πεπεισμένες ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγραφος 2, είναι σύμφωνη προς την πρακτική των υπολοίπων κρατών μελών και προς την άποψη της Επιτροπής.

24. Επειδή όμως ο κανονισμός 1573/80 εκδόθηκε κατόπιν σύμφωνης γνώμης της επιτροπής τελωνειακών ατελειών, στην οποία, καταρχήν, αντιπροσωπεύονται όλα τα κράτη μέλη, μπορεί να γίνει δεκτό ότι οι πρακτικές που τα κράτη αυτά ακολουθούν αντιστοιχούν στην ερμηνεία που έδιναν η Επιτροπή και τα κράτη μέλη στο κείμενο αυτό κατά την έκδοσή του. Κατά τα λοιπά συμμερίζομαι κατά βάση τα επιχειρήματα που αντλεί η Επιτροπή από τον σκοπό των εν λόγω διατάξεων.

25. Η Επιτροπή υποστηρίζει καταρχάς ότι η ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου εξασφαλίζεται επαρκώς, ακόμη και αν οι εθνικές αρχές δεν είναι υποχρεωμένες να της ζητούν να λάβει απόφαση κάθε φορά που το εν λόγω ποσό είναι ίσο ή ανώτερο των 2 000 ECU. Εκτός από τα επιχειρήματα που εξέθεσε η Επιτροπή και που επαναλαμβάνονται στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ας υπενθυμιστεί ότι, κατά το άρθρο 3 του κανονισμού 1573/80, τα κράτη μέλη πρέπει να ανακοινώνουν στην Επιτροπή τον πίνακα των περιπτώσεων, εκτιθεμένων περιληπτικά, στις οποίες, για ποσά κατώτερα των 2 000 ECU, έκριναν ότι μπορούν να βεβαιωθούν με ίδια μέσα ότι δεν έπρεπε να γίνει είσπραξη (άρθρο 2 του κανονισμού). Ακόμη και αν δεν προβλέπεται στο κείμενο του κανονισμού, η Επιτροπή θα μπορεί οπωσδήποτε να υποβάλει, π.χ. στο πλαίσιο της επιτροπής τελωνειακών ατελειών, στα κράτη μέλη τις παρατηρήσεις της όσον αφορά τις περιπτώσεις στις οποίες, κατά τη γνώμη της, δεν εδικαιολογείτο η μη είσπραξη.

26. Εξάλλου η συζήτηση, στο πλαίσιο της επιτροπής τελωνειακών ατελειών, των περιπτώσεων στις οποίες τα κράτη μέλη έχουν αμφιβολίες και των περιπτώσεων στις οποίες νομίζουν ότι η μη είσπραξη δασμών ποσού ίσου ή ανωτέρου των 2 000 ECU δικαιολογείται, καθιστά, κατ' αντιδιαστολή, δυνατή τη σταδιακή συναγωγή κριτηρίων που δίνουν στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προσδιορίσουν τις περιπτώσεις στις οποίες μπορούν, νόμιμα, να αποφασίζουν μόνα τους ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγραφος 2.

27. Αντίθετα, είμαι περισσότερο επιφυλακτικός όσον αφορά το επιχείρημα της Επιτροπής κατά το οποίο δεν είναι ανάγκη να χορηγείται αποφασιστική εξουσία στην ίδια την Επιτροπή όταν οι εθνικές αρχές διατάζουν την εκ των υστέρων είσπραξη, διότι στην περίπτωση αυτή είναι εξασφαλισμένη η είσπραξη των ιδίων πόρων. Τελικά, αυτό μπορεί να σημαίνει ότι, αφής στιγμής εισπράττονται τα χρήματα, όλα τα υπόλοιπα είναι δευτερεύοντα και μπορεί να επιτραπεί ακόμη και μία πολύ δυσμενής για τους ιδιώτες ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 5, παράγραφος 2.

28. Το κύριο επιχείρημα που συνηγορεί, νομίζω, για καταφατική απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι το ακόλουθο: όταν ένα κοινοτικό όργανο, το οποίο θεσπίζει μία ρύθμιση μετά διαβούλευση με τους αντιπροσώπους των κρατών μελών, την ερμηνεύει κατά συγκεκριμένο τρόπο (ο οποίος εξάλλου δεν οδηγεί στην ανάθεση των περισσότερων δυνατών αρμοδιοτήτων στο όργανο αυτό) και η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από την πρακτική των κρατών μελών που εξέδωσαν, ως μέλη του Συμβουλίου, τον βασικό κανονισμό, και όταν επιπλέον ένας νέος κανονισμός επιβεβαιώνει την ερμηνεία αυτή, δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται τα διφορούμενα σημεία του παλαιού κειμένου ως έρεισμα για την αποδοχή ερμηνείας αντίθετης προς αυτή που υποστηρίζει το όργανο που εξέδωσε το νομοθέτημα αυτό.

29. Για όλους αυτούς τους λόγους, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει στο πρώτο ερώτημα την απάντηση που πρότεινε η Επιτροπή και η ισπανική κυβέρνηση.

II — Επί του δευτέρου ερωτήματος

30. Το δεύτερο ερώτημα έχει ως εξής:

« Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, έχει το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1697/79 την έννοια ότι το μη διαγνωστό της πλάνης για τον υπόχρεο καταβολής δασμών πρέπει να ορίζεται με αντικειμενικά κριτήρια, το δε διαγνωστό, επομένως, να γίνεται δεκτό σε περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος μπορούσε να έχει διαπιστώσει την πλάνη, με τη βοήθεια των κρισίμων — δημοσιευθεισών — μήτε ασαφών μήτε ατελών διατάξεων ή πρέπει η πλάνη να αξιολογείται ως μη διαγνώσιμη και στην περίπτωση κατά την οποία η τελωνειακή αρχή έχει διατυπώσει την εσφαλμένη άποψή της στην οποία βασίζεται η δασμολογική αντιμετώπιση του ενδιαφερομένου με δύο ανακοινώσεις — χωρίς νομικά δεσμευτικά αποτελέσματα; »

31. Ας επισημανθεί αμέσως ότι το Bundesfinanzhof δεν ερωτά σε ποιες περιπτώσεις ο υπόχρεος καταβολής δασμών μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι καλής πίστεως, αλλά το ερώτημά του αφορά αποκλειστικά την έννοια της « πλάνης που δεν μπορεί να διαγνωσθεί από τον υπόχρεο καταβολής δασμών ».

32. Πράγματι, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ρητά (στην αρχή του σημείου II της αποφάσεως περί παραπομπής) ότι δεν αμφισβητείται ότι η προσφεύγουσα ήταν καλόπιστη και τήρησε τις διατάξεις περί τελωνειακής διασαφήσεως.

33. Δεν μπορεί πράγματι να θεωρηθεί κακόπιστος ο υπόχρεος καταβολής δασμών ο οποίος, πριν προβεί στην πρώτη εισαγωγή, ζήτησε να πληροφορηθεί από την τελωνειακή αρχή το ισχύον καθεστώς και, μετά τον πρώτο εκτελωνισμό για τον οποίον δεν εισπράχθηκαν δασμοί, ερεύνησε και δεύτερη φορά το ζήτημα.

34. Αυτό αποδεικνύει ότι η καλή πίστη και το γεγονός ότι ο υπόχρεος προς καταβολή δασμού δεν μπόρεσε να διαπιστώσει την πλάνη των τελωνειακών αρχών δεν μπορούν πάντα να θεωρούνται ότι αποτελούν μία και μόνο προϋπόθεση, αντίθετα προς ό,τι δέχθηκε το Δικαστήριο με την απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1987, Foto-Frost, σκέψη 25 (314/85, Συλλογή 1987, σσ. 4225, 4233).

35. Όσον αφορά το ζήτημα αν πρέπει να εφαρμόζονται αντικειμενικά ή υποκειμενικά κριτήρια για να κριθεί αν ο υπόχρεος προς καταβολή δασμού μπορούσε ή δεν μπορούσε να διαγνώσει την πλάνη της διοικήσεως, πρέπει να πω ευθύς εξαρχής ότι συμμερίζομαι την άποψη της Επιτροπής ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο να αντικειμενικά όσο και τα υποκειμενικά στοιχεία της συγκεκριμένης περιπτώσεως. Αν το άρθρο 5, παράγραφος 2, μπορούσε να εφαρμοστεί μόνο στην περίπτωση που οι — δημοσιευθείσες — διατάξεις είναι ασαφείς ή ατελείς, το πεδίο εφαρμογής του θα περιοριζόταν πάρα πολύ, με αποτέλεσμα να μη μπορεί πλέον η διάταξη αυτή να επιτελέσει τη λειτουγία της « ρήτρας επιεικείας » που της προσιδιάζει.

36. Εκτός αυτού, όπως επισήμανε το « Hessische Finanzgericht », που έκρινε επί της υποθέσεως σε πρώτο βαθμό, αποτελεί στοιχείο της ίδιας της φύσης της πλάνης το ότι μπορεί να διαγνωστεί, οπότε, σε τελευταία ανάλυση, με τις απαιτούμενες γνώσεις και την αναγκαία επιμέλεια, κάθε πλάνη της αρχής μπορεί να διαγνωστεί από αυτούς τους οποίους αφορά.

37. Τέλος, από μια λέξη που λείπει στο γερμανικό κείμενο του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 1697/79, αλλά που υπάρχει στο γαλλικό και αγγλικό κείμενο, δηλαδή τη λέξη « λογικά » (raisonnablement », « reasonably ») (« λάθους που λογικά δεν ηδύνατο να ανακαλυφθεί από τον φορολογούμενο »), προκύπτει ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη και υποκειμενικοί παράγοντες.

38. Φθάνω έτσι στο δεύτερο σκέλος του ερωτήματος που αφορά το αν η πλάνη πρέπει να εκτιμάται ως μη διαγνώσιμη όταν η τελωνειακή αρχή διατύπωσε δύο φορές, προς τον υπόχρεο καταβολής δασμού, την εφαλμένη άποψή της, χωρίς όμως να δεσμεύεται από αυτή.

39. Πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό βάσει της αρχής ότι δεν μπορεί να απαιτούνται από τον εισαγωγέα πιο εκτεταμένες γνώσεις από αυτές των ίδιων των υπαλλήλων του τελωνείου;

40. Δέχομαι, όπως το Bundesfinanzhof και η Επιτροπή, ότι αν η άποψη αυτή γινόταν δεκτή κατά τρόπο απόλυτο

« θα ήταν πρακτικά αδύνατο να λάβει χώρα εκ των υστέρων είσπραξη, διότι το σφάλμα διαπράττεται πάντοτε αναγκαστικά από αρμόδιο υπάλληλο που δεν εξέτασε όλες τις πτυχές της συγκεκριμένης πραγματικής ή νομικής καταστάσεως » (σ. 9 των παρατηρήσεων της Επιτροπής).

41. Εντούτοις θεωρώ ότι υπό ορισμένες πραγματικές συνθήκες τα πολλές φορές επαναλαμβανόμενα σφάλματα, που προέρχονται και από ανώτερες τελωνειακές αρχές, ακόμη και αν δεν έχουν τη μορφή γνώμης που δεσμεύει τις αρχές αυτές, επιτρέπουν τη συναγωγή του συμπεράσματος ότι το σφάλμα δεν μπορούσε να διαγνωσθεί από τον εισαγωγέα. Έτσι, στο σημείο 50 των προτάσεών μου της 2ας Μαρτίου 1989 επί της υποθέσεως 378/87 (Top Hit Holzvertrieb GmbH κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 1359, 1369) υποστήριξα ότι

« το διαπραχθέν σφάλμα " λογικά δεν ηδύνατο να ανακαλυφθεί " από τον υπόχρεο, εφόσον δεν το ανακάλυψε ούτε μια τελωνειακή αρχή αρμόδια για τον έλεγχο των δραστηριοτήτων των γραφείων εκτελωνισμού. Πράγματι, δεν μπορεί να αναμένεται, ακόμη και από μία επιχείρηση ειδικευομένη στο εμπόριο ορισμένου τύπου προϊόντων, οξυδέρκεια μεγαλύτερη από εκείνη των καλύτερα πληροφορημένων τελωνειακών υπαλλήλων, ιδίως όταν οι υπάλληλοι αυτοί πράγματι εξέτασαν το επίδικο εμπόρευμα πάμπολλες φορές » [4].

42. Μπορεί άραγε να υποστηριχθεί περαιτέρω ότι είναι αρκετό να εκφράσει η αρχή, σχετικά με το ίδιο πρόβλημα, περισσότερες της μιας φορές μία εσφαλμένη άποψη, για να μη μπορεί πλέον να θεωρηθεί ότι η πλάνη μπορεί να διαγνωσθεί από τον εισαγωγέα; Ας υπενθυμισθεί ότι το ερώτημα του Bundesfinanzhof αφορά ρητά περίπτωση εσφαλμένης πληροφορίας που δόθηκε δύο φορές.

43. Δεν είναι νομίζω δυνατό να κατασκευασθεί ένας τέτοιος γενικός κανόνας που θα ισοδυναμούσε εξάλλου με επανεισαγωγή, διά του τρόπου αυτού, ενός « αντικειμενικού » κριτηρίου που μπορεί να εφαρμοσθεί σχεδόν αυτομάτως. Θεωρώ ότι πρέπει κάθε φορά να λαμβάνεται υπόψη η ακριβής φύση του διαπραχθέντος σφάλματος, διευκρινίζοντας αν επρόκειτο για σύνθετη ρύθμιση, όπως το καθεστώς της τελειοποιήσεως προς επανεισαγωγή, ή, όπως στην υπόθεση Binder [5], για πλάνη που μπορεί να διαγνωσθεί εύκολα με απλή σύ-

4 — Με την απόφαση της 23ης Μαΐου 1989 (Συλλογή 1989, σ. 1359) η υπόθεση κρίθηκε βάσει ενός από τα υπόλοιπα κριτήρια του άρθρου 5, παράγραφος 2, του βασικού κανονισμού.

5 — Απόφαση της 12ης Ιουλίου 1989 (161/88, Συλλογή 1989, σ. 2415).

γκριση του ισχύοντος γερμανικού δασμολογίου και του κοινού δασμολογίου. Η επανειλημμένη πλάνη της διοικήσεως αποτελεί προφανώς ένδειξη ότι το προς επίλυση πρόβλημα ήταν σύνθετο. Πρέπει εξάλλου να εξετασθεί αν ο εν λόγω υπόχρεος συνηθίζει να προβαίνει σε εισαγωγές του τύπου του εν λόγω προϊόντος ή αν πρόκειται για την πρώτη του πράξη εισαγωγής ή για πράξη στην οποία προβαίνει μόνο ευκαιριακά [6].

44. Προτείνω επομένως στο Δικαστήριο να δώσει στο δεύτερο ερώτημα την απάντηση ότι το γεγονός ότι η τελωνειακή αρχή επανέλαβε δις στον προς καταβολή δασμού υπόχρεο την πεπλανημένη της αντίληψη, στην οποία στηρίχθηκε η τελωνειακή μεταχείρισή του, δεν επαρκεί *από μόνο του* για να συναχθεί ότι ο υπόχρεος δεν μπορούσε να διαγνώσει την πλάνη.

45. Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξετάσει αν η διπλή πλάνη της τελωνειακής αρχής, σε συνδυασμό με όλες τις υπόλοιπες συνθήκες της περιπτώσεως, επιτρέπει ενδεχομένως να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η πλάνη δεν μπορούσε να διαγνωσθεί.

46. Πολύ χρήσιμα στοιχεία μπορεί να αντληθούν σχετικά από την λεπτομερέστατη ανάλυση στην οποία προέβη η Επιτροπή στις παρατηρήσεις της. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι πρόκειται για οριακή περίπτωση και ότι

« οι εφαρμοζόμενες στην προκειμένη περίπτωση διατάξεις αποτελούν, γενικά, δυσνόητα κείμενα. Ο μη νομικός ή μη ειδικευμένος σε τελωνειακά θέματα νομικός πρέπει να μελετήσει προσεκτικά τις διατάξεις αυτές για να ανακαλύψει τους κανόνες που εφαρμόζονται στη συγκεκριμένη περίπτωση » (σ. 10).

47. Η Επιτροπή καταλήγει εντούτοις στο συμπέρασμα ότι, ακόμη και αν η τελωνειακή αρχή επέμεινε στην εσφαλμένη της άποψη, ενώ η Deutsche Fernsprecher της είχε γνωστοποιήσει τις αμφιβολίες της σχετικά με το ζήτημα αυτό, η Deutsche Fernsprecher θα έπρεπε τουλάχιστον να έχει συνείδηση ότι « η γνώμη των τελωνειακών αρχών δεν μπορούσε " πράγματι ", δηλαδή λογικά από την πλευρά ενός εμπόρου, να είναι ορθή » (παρατηρήσεις της Επιτροπής, σ. 11, πρώτο εδάφιο). Δηλαδή η Deutsche Fernsprecher δεν έπρεπε να πιστέψει ότι ο νόμος θα μπορούσε να είναι τόσο παράλογος, από οικονομική άποψη, όσο υποστηρίζει η διοίκηση. Σ' αυτό μπορεί εντούτοις να αντιταχθεί ότι η απλή ανάγνωση του άρθρου 2 της οδηγίας 76/119/ΕΟΚ, της 18ης Δεκεμβρίου 1975, περί εναρμονίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν το καθεστώς της τελειοποιήσεως προς επανεισαγωγή (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/002, σ. 121) μπορεί να δημιουργήσει την εντύπωση ότι μία εισαγωγή με πλήρη απαλλαγή δεν είναι καθόλου ασυνήθιστη στον τομέα αυτό. Πράγματι, το άρθρο αυτό προβλέπει ότι

« ως καθεστώς τελειοποιήσεως προς επανεισαγωγή νοείται το τελωνειακό καθεστώς που επιτρέπει την προσωρινή εξαγωγή εμπορευμάτων κάθε είδους και καταγωγής εκτός του τελωνειακού εδάφους της Κοινότητος, με σκοπό την επανεισαγωγή τους, υπό μορφή παραγώγων προϊόντων, όπως ορίζονται στο άρθρο 3, με *ολική* ή μερική απαλλαγή από τους εισαγωγικούς δασμούς, αφού προηγουμένως τα εμπορεύματα αυτά υπέστησαν, εκτός του τελωνειακού εδάφους της Κοινότητος, μια ή περισσότερες εργασίες τελειοποιήσεως όπως ορίζονται στο άρθρο 3 ».

6 — Βλέπε, σχετικά, τις προτάσεις που ανέπτυξε στις 6 Μαΐου 1989 ο γενικός εισαγγελέας Darmon στην υπόθεση 161/88, Binder, σημείο 35 (Συλλογή 1989, σ. 2415).

48. Εξάλλου, δεν μπορεί να κατηγορηθεί η επιχείρηση διότι δεν ζήτησε από τις αρμόδιες αρχές να εκδώσουν δεσμευτική γι' αυτές γνώμη (άρθρο 5, παράγραφος 1, του κανονισμού 1697/79 του Συμβουλίου, που προαναφέρθηκε) αφού, σύμφωνα με το άρθρο 23 του « Zollgesetz », τέτοιες γνώμες εκδίδονται μόνο σχετικά με τη δασμολογική κλάση στην οποία πρέπει να καταταγεί ένα προϊόν. Στην προκειμένη όμως περίπτωση δεν ετίθετο τέτοιου είδους πρόβλημα.

49. Κρίσιμο είναι, νομίζω, τελικά το αν η Deutsche Fernsprecher είναι, όπως η επιχείρηση Binder, « επαγγελματίας του κλάδου, του οποίου η δραστηριότητα είναι επικεντρωμένη κυρίως στις εισαγωγές — εξαγωγές » (σκέψη 22 της προαναφερθείσας αποφάσεως Binder), ή αν, τουλάχιστον, είχε ήδη κάποια πείρα στη διακίνηση για τελειοποίηση προς επανεισαγωγή, δηλαδή αν είχε προβεί, κατά το παρελθόν, σε τέτοιες πράξεις για τις οποίες είχαν υπολογισθεί ορθά οι δασμοί. Στην αντίθετη περίπτωση νομίζω ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι η Deutsche Fernsprecher δεν μπορούσε να διαγνώσει την πλάνη.

Πρόταση

50. Προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στα δύο ερωτήματα που υπέβαλε το Bundesfinanzhof:

« 1) Τα άρθρα 2 και 4 του κανονισμού 1573/80 της Επιτροπής, της 20ής Ιουνίου 1980, έχουν την έννοια ότι, μολονότι το ποσό των μη εισπραχθέντων δασμών είναι ίσο ή ανώτερο των 2 000 ECU, οι εθνικές αρχές δεν οφείλουν να υποβάλουν στην Επιτροπή αίτηση για τη λήψη αποφάσεως ως προς τη δυνατότητα μη πραγματοποιήσεως της εκ των υστέρων εισπράξεως των δασμών, εφόσον κρίνουν ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 1697/79 περί προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και ως εκ τούτου διατάσσουν την εν λόγω είσπραξη.

2) Το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 1697/79 έχει την έννοια ότι, για να κριθεί αν ο υπόχρεος προς καταβολή δασμών δεν ήταν σε θέση να διαγνώσει την πλάνη, πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο αντικειμενικά όσο και υποκειμενικά κριτήρια. Το γεγονός ότι η τελωνειακή αρχή επανέλαβε δις στον υπόχρεο την πεπλανημένη της αντίληψη, στην οποία στηρίχθηκε η τελωνειακή μεταχείρισή του, δεν επαρκεί από μόνο του για να συναχθεί ότι ο υπόχρεος δεν μπορούσε να διαγνώσει την πλάνη. »